

Павло Була

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ СТІЙКОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Зелений банкінг поступово трансформується у важливий вектор забезпечення фінансової стабільності та збалансованого розвитку української економіки. Перехід до екологічно орієнтованої економічної системи потребує відходу від усталених методів фінансового забезпечення та впровадження прогресивних, екологічно спрямованих фінансових інструментів. З огляду на це, впровадження принципів сталого фінансування набуває першочергового значення для реалізації екологічних цілей розвитку.

Фінансові аспекти зеленого банкінгу детально розглянуті в роботах таких дослідників, як Н. Капур і Р. Гупта, Т. Баумс і А. Чан, К. Тара і Р. Кумар та інші. Вони визначають зелений банкінг як екологічно відповідальну банківську діяльність, яка прагне досягти балансу між економічною вигодою та екологічними перевагами. Проте наразі є очевидна нестача досліджень у цій сфері банківської діяльності, особливо з огляду на ключові екзогенні та ендегенні виклики, які постають перед країною у зв'язку з фінансовими, економічними та екологічними наслідками військової агресії.

Аналітичні дослідження свідчать про зростання інтересу до екологічного фінансування в Україні. Протягом 2023 року помітно збільшились інвестиції в зелені технології та інфраструктуру. Державні органи запровадили низку стимулів для проєктів зі скорочення викидів та захисту довкілля. Водночас банківський сектор все ще стикається з проблемами недостатньої стандартизації оцінки зелених інвестицій та потребою підвищення екологічної грамотності працівників і клієнтів.

У зв'язку з цим постає завдання комплексного дослідження поточного стану екологічного фінансування та зеленого банкінгу в Україні, враховуючи сучасні тренди та перешкоди. На основі аналізу актуальних досліджень та виявлення проблемних аспектів, необхідно окреслити перспективні напрямки оптимізації та розширення доступу до екологічних фінансових продуктів у банківській системі України.

Екологічне фінансування та зелений банкінг в Україні стали ключовими темами досліджень, оскільки вони визначають екологічно збалансований, економічний розвиток держави. Аналіз сучасних тенденцій виявляє декілька важливих напрямків розвитку, а саме спостерігається посилення зацікавленості українських фінансових установ до екобанкінгу. Банки впроваджують екологічні програми та розробляють спеціальні продукти для «зелених» проєктів. Зокрема, пропонуються кредити на енергоефективність, відновлювану енергетику та скорочення викидів CO₂ [11].

За інформацією НБУ, екологічні кредити становлять вагому частку кредитного портфеля банків. Світові тенденції також демонструють активний розвиток екологічного банкінгу. Європейський інвестиційний банк зосереджується на фінансуванні енергоефективних проєктів, а за даними МБРР, «зелені» кредити є одним із найбільш динамічних сегментів банківського ринку [12; 5].

«Енергетична стратегія України до 2035 року» спрямована на розбудову енергосистеми нашої держави на основі відновлюваних джерел і покращення енергоефективності. Уряд запровадив «зелений» тариф для стимулювання виробництва екологічної електроенергії, що сприяє залученню інвестицій та зниженню викидів.

Хоча урядові ініціативи демонструють позитивні результати, існують перешкоди у вигляді законодавчої нестабільності та корупційних ризиків. Для подальшого розвитку екологічних проєктів необхідно покращити інвестиційний клімат, модернізувати законодавство та забезпечити прозорість використання державних коштів [8].

Стійке фінансування та зелений банкінг в Україні відіграють важливу роль у сталому розвитку держави та сприяють реалізації глобальних цілей сталості [9]. Основними концепціями такої політики є:

- інвестиції в екологічні проєкти: зелений банкінг передбачає фінансування ініціатив, спрямованих на зниження негативного впливу на навколишнє середовище та збереження природних ресурсів. Інвестування в альтернативну енергетику, енергоефективні рішення, відновлювані джерела енергії та інші екологічні проєкти сприяє скороченню викидів CO₂ та інших шкідливих речовин, збереженню природних ресурсів та підвищенню екологічної стійкості;

- кредити для екологічних проєктів: банки пропонують особливі кредитні продукти з низькими процентними ставками та вигідними умовами для зелених проєктів. Це заохочує бізнес та громадян до впровадження екологічно безпечних технологій і практик;

- сертифікація та відповідність міжнародним стандартам: для екологічних проєктів важливо відповідати міжнародним стандартам сталого розвитку та отримати екологічну сертифікацію. Банки можуть підтримувати цей процес, надаючи переваги та фінансові пільги компаніям, які показують свою екологічну відповідальність;

- управління екологічними та соціальними ризиками: у стійкому фінансуванні враховується оцінка та управління екологічними й соціальними ризиками. Під час ухвалення рішень щодо кредитування та інвестування банки повинні брати до уваги можливий негативний вплив на довкілля та соціальні аспекти;

- розвиток ринків зелених фінансових інструментів: розширення фінансових інструментів, таких як зелені облігації та інвестиційні фонди, стимулює залучення приватного та інституційного капіталу в екологічні

проекти. Ці складові сприяють формуванню економіки, яка просувається до більш екологічно орієнтованого та сталого майбутнього [6].

Розвиток стійкого фінансування та зеленого банкінгу в Україні є важливим етапом для підтримки економічної стабільності та підвищення якості життя населення.

Впровадження таких підходів є необхідним для забезпечення сталого економічного розвитку та екологічної безпеки. Аналіз сучасного стану зеленого банкінгу та стійкого фінансування в Україні дозволяє виявити ключові виклики, можливості та перспективи [7; 4]:

– Регуляторна база. Законодавство України у сфері зеленого банкінгу та стійкого фінансування перебуває на етапі формування. Основні нормативні акти спрямовані на підтримку екологічних ініціатив і заохочення інвестицій у зелений сектор. Україна також є підписантом кількох міжнародних екологічних угод, таких як Паризька угода, яка передбачає скорочення викидів парникових газів та сприяння екологічно чистим технологіям.

На сьогодні нормативно-правова база в Україні залишається недостатньо розвинутою для ефективного впровадження стійкого фінансування. Необхідно створити більш детальні регуляції, що охоплюватимуть усі аспекти сталого фінансування та зеленого банкінгу, зокрема вимоги до екологічних стандартів і критеріїв оцінки інвестиційних проєктів [14].

– Фінансові інститути та зелений банкінг. Фінансові установи України поступово інтегрують принципи сталого фінансування у свою діяльність. Деякі банки вже впровадили програми фінансування екологічних проєктів у галузі відновлюваної енергетики, енергоефективного будівництва та управління відходами. Наприклад, АБ «Укргазбанк» активно працює над розвитком зелених облігацій і фінансуванням екологічно орієнтованих проєктів.

Проте, попри наявність успішних прикладів, більшість фінансових інститутів усе ще стикаються з труднощами в реалізації зеленого банкінгу. Основні проблеми включають недостатню поінформованість банківських працівників і клієнтів щодо сталого фінансування, а також брак фінансових стимулів для інвестування в екологічні проєкти.

З огляду на це, можна виділити кілька основних перешкод і викликів [7]:

– Неврегульованість нормативно-правової бази, а саме відсутність чітких регуляцій і стандартів ускладнює впровадження стійкого фінансування. Необхідно створити законодавчі акти, які б установлювали конкретні вимоги до фінансових інструментів та проєктів з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв [11].

– Низька обізнаність і рівень освіти. Багато банківських співробітників та підприємців мають недостатні знання щодо переваг і механізмів стійкого фінансування. Потрібні освітні програми та тренінги для підвищення компетентності та поінформованості у цій сфері.

– Відсутність фінансових стимулів. В Україні поки що бракує фінансових інструментів і стимулів для підтримки екологічних проєктів. Важливо

розробити та запровадити такі механізми, як зелені облігації, пільгові кредити та державні субсидії для заохочення інвестицій у зелені проєкти.

Ключові можливості та перспективи цього напрямку повинні включати, по-перше, розробку нових фінансових інструментів, а саме, для стимулювання стійкого фінансування необхідно впроваджувати такі інструменти, як зелені облігації, екологічні кредити та інвестиційні фонди, орієнтовані на сталий розвиток. По-друге, передбачати співпрацю з міжнародними організаціями. Україна може скористатися підтримкою міжнародних фінансових інституцій, як-от Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку, які мають досвід впровадження стійких фінансових практик. По-третє, повинна бути інтеграція ESG критеріїв. Важливо включити екологічні, соціальні та управлінські критерії у фінансову діяльність банків та інших фінансових установ, що забезпечить комплексний підхід до оцінки інвестиційних проєктів і сприятиме їхній стійкості [3].

Отже, стійке фінансування і зелений банкінг є важливими інструментами для сталого економічного розвитку України. Незважаючи на значні виклики, існують значні можливості для розширення цієї сфери. Формування ефективної нормативної бази, підвищення рівня поінформованості та освіти, розробка нових фінансових інструментів є основними напрямками для успішного запровадження принципів сталого фінансування та зеленого банкінгу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Горин В. Зелені облігації як інструмент фінансування поствоєнної відбудови та сталого розвитку територій. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. С. 30-33. (дата звернення 08.11.2024)
2. Горин В. Інноваційні механізми фінансування проєктів енергоефективності на рівні територіальних громад. *Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія: збірн. наук. праць* (м. Тернопіль, 15 листопада 2022 року) / за ред. д. е. н., проф. О. П. Кириленко. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 50-55. (дата звернення 08.11.2024)
3. Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: зарубіжний досвід та українська перспектива. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2019. № 2. С. 81–95.
4. Житар М. О., Ясентюк А. С. Особливості функціонування банківської системи України в умовах пандемії COVID-19. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. № 1. С. 113–125.
5. Звіт про впровадження зелених облігацій. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123456 (дата звернення 08.11.2024)
6. Зелений фінансовий сектор в Україні: поточний стан та можливості. Світовий банк. URL: <https://worldbank.org/green-finance-ukraine11>. (дата звернення 08.11.2024)
7. Зелені облігації в Україні: перші кроки та перспективи. Екологія і бізнес. URL: <https://ecobusiness.com.ua/news/2021/06/green-bonds-in-ukraine> (дата звернення 08.11.2024)
8. Іваненко О. М. Стійке фінансування в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка і держава*. 2021. № 8. С. 45–50.
9. Качула С., Житар М., Сідельникова Л., Перчук О. Зв'язок між економічним зростанням та розвитком банківського сектору в Україні. *WSEAS Transactions on Business and*

-
- Economics*. 2022. No 19. pp. 222–230. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=555370556005>. (дата звернення 08.11.2024)
10. Марченко Т. В. Впровадження ESG-критеріїв у банківській системі України. *Банківська справа*. 2022. № 3. С. 21–28.
 11. Національна стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Міністерство екології та природних ресурсів України. URL: <https://menr.gov.ua/content/nacionalna-strategiya-stalogo-rozvitku-ukraini-do-2030-roku.html> (дата звернення 08.11.2024)
 12. Розвиток зеленого банкінгу в країнах Східної Європи. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). URL: <https://ebrd.com/green-banking-eastern-europe> (дата звернення 08.11.2024)
 13. Федина В. В., Богріновцева Л. М. Необанки: світовий досвід та вітчизняна практика. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. № 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-08-02/2022-6-08-029>. (дата звернення 08.11.2024)
 14. Як банки в Україні впроваджують стійкі фінансові практики. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/15/690123/14>. (дата звернення 08.11.2024)